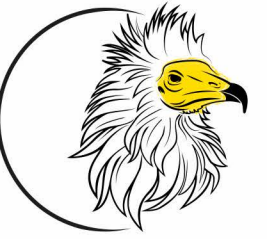

دانشگاه

موسسه طرلان تیزپرواز ایرانیان
خبرنامه کارگروه حفاظت از کرکس‌ها-ایران

حفاظت مشارکتی از
کرکس کوچک
— جزیره قشم —
www.vultures.ir

پاییز ۱۴۰۲
شماره‌ی دوم

- گزارشی از فعالیتهای کارگروه صنایع‌دستی پروژه‌ی حفاظت از کرکس‌کوچک-قشم
- صنایع دستی، معیشت و توسعه‌ی پایدار ● سگ‌های بدون‌صاحب و کرکس‌ها
- ثبت نقاط در وب‌اپلیکیشن پروژه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس‌کوچک-قشم
- فعالیتهای کارگروه آموزش و اطلاع‌رسانی پروژه‌ی کرکس کوچک

فعالیت‌های پروژهای دفاعت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره قشم

علیرضا هاشمی

مدیر پروژه حفاظت مشارکتی
از کرکس کوچک - جزیره قشم

فعالیت‌های پروژهای حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک با حمایت دفتر برنامه کمک‌های کوچک تسهیلات محیط زیست جهانی برنامه توسعه ملل متحد در ایران و سازمان منطقه‌ی آزاد قشم کماکان در جریان است. طی بیش از یک سالی که از شروع این فعالیت می‌گذرد، مشکلات و دغدغه‌های فراوانی را در مجموعه‌ی طرلان پشت سر گذاشته‌ایم. از موج آخر کرونا گرفته تا مشکلات اقتصادی و اجتماعی عمیقی که دست به گریبان کل کشور است، همه و همه سبب شد تغییرات و تاخیرهای متعددی را در روند فعالیت تجربه کنیم. سخن‌گفتن از حفاظت پایدار و بهره‌وری خردمندانه با جامعه‌ای که هم‌روزه با انواع مشکلات متعدد اقتصادی و اجتماعی دست و پنجه نرم می‌کند، بسیار سخت و پیچیده است. به‌رحال با امید به آینده‌ی بهتر و اعتقاد به قدرت مردمی در حفاظت از تنوع زیستی به کارمان ادامه می‌دهیم و باور داریم که تنوع زیستی از جمله میراث ارزشمند ما برای آیندگان است و می‌تواند صرف‌نظر از تاثیر حاکمان و سیاستمداران، توسعه و پیشرفت نسل آینده را تضمین کند.

صنایع دستی همیشه و توسعه پایدار

صونا احدیان
دانشجوی دکتری
جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه
مدیر کارگروه صنایع دستی پروژه

قرار دهد و لذا اهداف گفتمان توسعه‌ی پایدار عبارتند از: حفظ منابع طبیعی و محیط زیست؛ شامل حفظ منابع آب، خاک، هوا، گیاهان و جانوران است. توسعه‌ی اقتصادی پایدار؛ به معنای توسعه‌ای که برای بلندمدت و با رعایت رفع نیازهای نسل‌های آینده صورت گیرد. عدالت اجتماعی؛ به معنای تضمین حقوق اجتماعی و اقتصادی برای همه‌ی افراد جامعه به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه است. مشارکت شهروندان؛ به معنای فراهم کردن فرصت‌ها برای مشارکت شهروندان در امور مربوط به توسعه‌ی پایدار است. در خصوص صنایع دستی، عموماً توسعه‌ی پایدار محلی مطرح است. این‌که از ظرفیت‌های اجتماعی ساکنین و فعالان اقتصادی استفاده شود. به طور مثال می‌توان از طریق تشکیل گروه‌های کاری به‌منظور همکاری فعالان اقتصادی و ساکنین محلی اقدام کرد ضمن این‌که استفاده از منابع محلی به نوعی می‌تواند در افزایش درآمد فعالان اقتصادی و ساکنین محلی موثر باشد؛ البته این عامل با افزایش آگاهی در خصوص توسعه‌ی پایدار و ترویج فرهنگ سبز به نحو احسن انجام خواهد شد. فرهنگ سبز مجموعه‌ای از روش‌ها، فرایندها و فناوری‌هایی است که برای حفظ و بهبود کیفیت محیط زیست و حفظ منابع طبیعی به کار گرفته می‌شود. این فرهنگ با هدف کاهش تأثیرات منفی انسان بر محیط زیست، جلوگیری از تخریب منابع طبیعی، حفظ تنوع زیستی و بهبود کارایی در استفاده از منابع در دسترس شناخته می‌شود. در فرهنگ سبز استفاده‌ی بهینه از منابع طبیعی و جلوگیری از اتلاف آن‌ها در اولویت قرار دارد، برای دستیابی به این هدف از روش‌های مختلفی نظیر کاهش پسماندها، استفاده از منابع تجدیدپذیر، بازیافت و... استفاده می‌شود. به‌طورکلی، فرهنگ سبز به عنوان یک روش پایدار برای حفظ و بهبود محیط زیست و استفاده‌ی بهینه از منابع طبیعی است که در دستیابی به توسعه‌ی پایدار نقش راهگشایی دارد. در این راه، آموزش ساکنان محلی برای ترویج فرهنگ سبز و اطلاع‌رسانی در خصوص تنوع‌زیستی نقش به‌سزایی دارد. در گذشته انس و الفت مردمان هر اقلیم با محیط طبیعی‌شان بیشتر بود و نزدیکی با طبیعت در دست‌سازه‌ها و آثار هنری نیز نمایان بود اما به‌علی از قبیل پیشرفت تکنولوژی، گسترش شهرها و... هر چه از گذشته‌های دور به امروز نظر می‌کنیم درمی‌یابیم که این نزدیکی با طبیعت کم‌رنگ‌تر شده است. از آنجا که صنایع دستی طی سالیان، با روح مرز و بوم و اقلیمشان درآمیخته‌اند، ظرفیت بالقوه‌ای در عطف توجه دوباره به محیط زیست را دارند. با آموزش، مشارکت و برنامه‌ریزی می‌توان این رشته‌ی ارزشمند را هر چه بهتر هم‌ساز و حامی طبیعت کرد. پروژه‌ی فعلی از ابتدا در نظر داشت تا از صنایع دستی برای ترویج فرهنگ حفاظت و افزایش شناخت مخاطبان از گونه‌ی کرکس کوچک استفاده کند و با منقوش کردن آن بر روی محصولات و استفاده از نماد کرکس کوچک، علاوه بر رونق این رشته و ارتقای معیشت بومیان، در آگاهی‌رسانی و لزوم توجه به تنوع‌زیستی به نحو احسن عمل کند.

صنایع دستی از نیاز و خواسته‌ی افراد جامعه و در بستر فرهنگ و تمدن شکل گرفته و شناخته شده است لذا در طول تاریخ از ضروری‌ترین عوامل حفظ تمدن بشر بوده است. بنابراین صنایع دستی دو ویژگی فرهنگی بودن و مصنوع بودن را داراست و با توجه به این ویژگی‌ها به نوعی نمایانگر باورها و آداب یک جامعه است و بدین ترتیب می‌تواند نمایانگر هویت یک منطقه/اقلیم باشد. دیگر ویژگی صنایع دستی، هنری بودن آن است زیرا هر فرهنگی زیبایی‌شناسی خاص خود را دارد پس از این نظر نیز می‌تواند بخشی از هویت هر قومی باشد. هر سه ویژگی فرهنگی بودن، مصنوع بودن و هنری بودن صنایع دستی از بستر معیشتی یک منطقه برخاسته و بدین ترتیب تجسمی از خلاقیت، مهارت و ایده‌های هر بوم است.

صنایع دستی همچنین می‌تواند چونان یک رسانه عمل کند همانطور که در رسانه عوامل بصری نقش مهمی دارند، صنایع دستی نیز می‌تواند به عنوان تجسمی بصری، به نوعی آگاهی، علم، ذوق و زیبایی‌شناسی یک منطقه، فرهنگ و... را بنمایاند.

از آنجا که صنایع دستی در زمانه و فرهنگ خود متولد می‌شود به تبع تغییرات این دو (اعم از تغییرات اجتماعی، اقتصادی، اقلیمی و...)، دستخوش تغییراتی می‌شود به این جهت در طول زمان به فراخور نیازها و خواسته‌های مادی و معنوی مخاطبان، شرایط زیستی و... تغییر کرده است. هر چند در دهه‌های اخیر با رشد بی‌سابقه‌ی تغییرات تکنولوژیکی، صنایع دستی هم مانند بسیاری از جوانب زندگی، خصوصاً در کشورهای در حال توسعه، با همان سرعت تغییر نکرده است.

در خصوص اهمیت صنایع دستی باید افزود علاوه بر این‌که امکانی است برای نمایاندن هویت و فرهنگ، بعد اقتصادی را نیز داراست که به نوبه‌ی خود می‌تواند از سویی نقش موثر در توسعه‌ی پایدار داشته باشد و از سوی دیگر در زمینه‌ی توسعه‌ی فرهنگی و اجتماعی راهگشا باشد. همچنین به علت ضرورت توجه به این مفهوم و مصادیق آن، ۱۰ ژوئن هر سال که مقارن با ۲۰ خردادماه است به عنوان روز جهانی صنایع دستی نام‌گذاری شده است؛ با توجه به ویژگی‌ها و اهمیت آن پیاداست که توانایی بالقوه‌ای در ارتقای معیشت و نقش به‌سزایی در تقویت گردشگری و توسعه‌ی پایدار دارد. هر چند این راه نیز مانند سایر راه‌ها خالی از موانع و مشکلات نیست و نیاز به برنامه‌ریزی دارد. امروزه صنایع دستی به عنوان یکی از راه‌های اشتغال‌زایی در کشورهای در حال توسعه شناخته می‌شود، چنانچه در بسیاری از تحقیقات انجام شده به نقش انکارناپذیر صنایع دستی در توسعه‌ی کشورهای در حال توسعه اذعان شده است. از آنجا که صنایع دستی در مقایسه با سایر رشته‌ها نیاز به سرمایه‌ی کلان ندارد، اغلب متکی به مواد اولیه‌ی در دسترس است و مراکز تولید و فروش آن را می‌توان در مناطق مختلف (اعم از شهری، روستایی و عشایری) ایجاد کرد، لذا می‌تواند با ایجاد اشتغال و افزایش درآمد، در حل مشکلاتی از قبیل بیکاری‌های فصلی، کوچ اجباری و... تأثیر به‌سزایی داشته باشد.

سیاست‌های توسعه‌ی پایدار بر این بوده تا ابعاد محیطی، اقتصادی، اجتماعی پایداری را با محوریت مشارکت افراد به طور توأمان مد نظر

گزارش از فعالیت‌های کارگروه صنایع دستی پروژه دفاذلت از کرکس کوچک - قشم

مونا احدیان
دانشجوی دکتری
جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه
مدیر کارگروه صنایع دستی پروژه

در بخش سنتی، کار بومی گلابتون‌دوزی را پیگیری کردیم تا کرکس کوچک را با رنگ و بوی بومی عرضه کنیم. تلاش شد محصولات کاربردی با قیمت و زحمت کمتر طراحی شود تا از جهت تولید و فروش دچار مشکل نشوند. در این بخش مشکلات زیادی وجود داشت. مشکلاتی اعم از عدم آشنایی با طرح گلابتون کرکس که هنوز در حال کار بر روی این قسمت هستیم. برخی هنرمندان گلابتون با بسیاری از طرح‌های گلابتون آشنایی ندارند؛ لذا برای رسیدن به طرح مطلوب، همکاری گروه‌هایی از هنرمندان که توانایی اجرای انواعی از طرح‌ها را داشته باشند لازم است. طرح کرکس کوچک در طرح‌های سنتی گلابتون دیده نشده و طرحی بدیع و جدید است. از این رو اجرای آن تا زمان رسیدن به طرحی مطلوب، زمان زیادی می‌برد. قیمت کارهای گلابتون بر اساس سلیقه افراد پیشنهاد می‌شود؛ مثلاً افرادی که مشتریان بیشتری دارند قیمت‌های بالاتری پیشنهاد می‌دهند و این مورد در روستاها مشاهده شد. بسیاری چشم‌انداز پایدار بودن فعالیت را مد نظر قرار نمی‌دهند و به کارهای فصلی و سفارش‌های زینتی محدود اکتفا می‌کنند (محدود، بدین جهت که قیمت کار گلابتون‌دوزی در لباس، کیف و... بالا رفته است و بسیاری از افراد در رابطه با موارد پوششی تولیدات ماشینی را ترجیح می‌دهند که قیمت مناسب‌تری دارند) هم‌اکنون بعد از ایده‌پردازی و طراحی چند طرح بر روی چند محصول، اجرای طرح‌های گلابتون در برخی روستاها در حال انجام است. باید در نظر داشت که تغییر در طرح‌های سنتی گلابتون و ایجاد اشکال و انواع جدیدی از آن نه تنها روش‌های گوناگونی دارد، بلکه زمان بسیاری نیز می‌برد.

در آخر، این نکته را در بستر توسعه پایدار توضیح می‌دهیم. توسعه پایدار بهره‌برداری مناسب از منابع زیست‌محیطی با حفظ قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها برای نسل‌های آینده را در نظر دارد. از مهم‌ترین ابعاد توسعه پایدار، ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی است که می‌توانند در هر بومی به تناسب ویژگی‌های اجتماعی آن، پیش برندهی سایر مولفه‌های توسعه پایدار باشند. در استراتژی‌های توسعه پایدار انواع عوامل به شکلی هم‌افزا عمل می‌کنند. برای نیل به توسعه پایدار و همه‌جانبه، روش‌های گوناگونی لازم است. لذا انواع پژوهش‌ها برای شناسایی روش‌ها و بهبود اثربخشی آن‌ها در صدر اولویت‌ها قرار دارد. علاوه بر این، فعالیت‌های پژوهشی می‌توانند سرعت برنامه‌های مربوط به توسعه پایدار را افزایش دهند. در حال حاضر، دانش توسعه پایدار در جهان به سرعت در حال گسترش است. با توجه به ویژگی‌های خاص هر منطقه و ساکنان آن، سرمایه‌گذاری بر روی دانش‌افزایی می‌تواند در جهت به‌کارگیری انواع روش‌های بدیع و خلاقانه و ایجاد تنوع در برنامه‌ریزی‌ها به‌کار گرفته شود.

مسیر توسعه پایدار مسیری پر فراز و نشیب است که ظرفیت‌ها و استعدادهای گوناگونی را می‌طلبد. اقدامات مناسب و مدبرانه توسط اعضای جامعه محلی، تاثیرات انکارناپذیری بر این روند دارد. از جمله اهداف میان‌مدت در این مسیر، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای فعالیت‌های تحقیقی، پژوهشی، آموزشی و ترویجی است. توانمند شدن مشارکت‌کنندگان، افق روشنی را بالخص در میان‌مدت نوید می‌دهد. فعالیت‌های برشمرد شده در درازمدت نیز مدنظر است؛ زیرا بهینه‌سازی در توسعه پایدار می‌بایست به شکلی ادامه‌دار بوده و در عین حال با ارزش‌ها و باورهای محلی سازگار باشد.

حفاظت از تنوع زیستی با فرارگرفتن در فعالیت‌های پژوهشی سایر رشته‌ها، زندگی روزانه و حتی سرگرمی‌های کودکان و بزرگسالان می‌تواند ذائقه‌ی فکری عموم را به خود جلب کرده و بدین ترتیب موارد فوق را در مسیر سبز خود قرار دهد. صنایع دستی به دلیل آمیختگی با روح فرهنگی و زیستی ساکنان یک بوم، توانایی بالقوه‌ای در پیشبرد اهداف حفاظتی دارد.

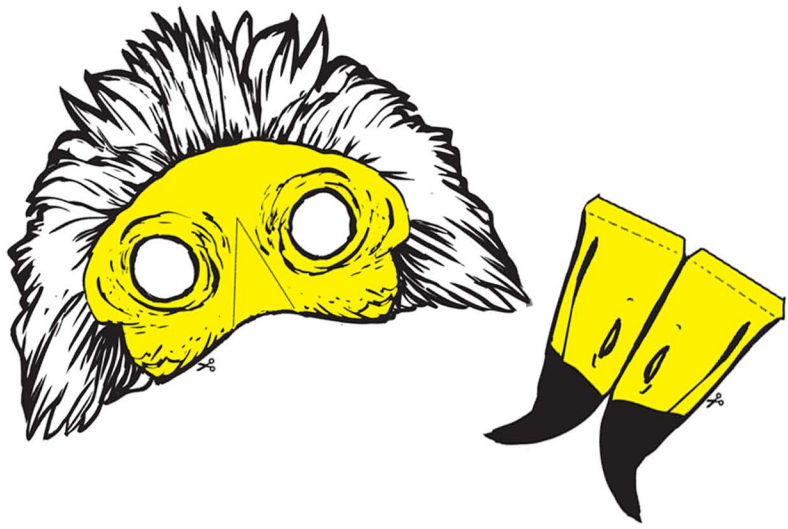
برخی مناطق به سبب برخورداری از مواهب طبیعی و گونه‌های در معرض خطر زیستی می‌توانند به مثابه‌ی نمایشگاهی زیستی عمل کنند و خالق فرصت‌های بسیاری برای بهبود معیشت ساکنان بومی منطقه باشند. کرکس کوچک از دید بومیان جزیره‌ی قشم پرنده‌ای آشناست و ساکنان محلی از دیرباز زیست مسالمت‌آمیزی با این گونه داشته‌اند. با توجه به موقعیت منحصر به فرد جزیره‌ی قشم در میزبانی کرکس کوچک، هم‌مسیر شدن معیشت ساکنان بومی با حفاظت از این گونه و سایر سرمایه‌های زیستی می‌تواند موجد الگویی یگانه باشد.

در پروژه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک، فعالیت در بخش صنایع دستی در دو مسیر مدرن و سنتی پی گرفته شد. در بخش مدرن، طراحی و تولید عروسک پولیشی به طوری که در نظر اکثر افراد بالخص کودکان جذاب و چشم‌نواز باشد مد نظر قرار گرفت. بعد از چند مرحله اصلاح، عروسک از نظر مسئولان دولتی و غیردولتی، متولیان سایر پروژه‌ها، طراحان عروسک و کودکان، مورد تایید و تحسین واقع شد. در رابطه با تولید عروسک، بعد از جست‌وجو در روستاها و استقبال از داوطلبین اعم از فردی و یا گروهی و دادن آموزش‌های لازم به ایشان به نتایج خوبی رسیدیم؛ هر چند برای بسیاری از دوزندگان، دوخت عروسک تازگی داشت و برای برخی نیز بسیار دشوار می‌نمود؛ از طرفی به علت عواملی از قبیل ظرفیت‌های تولیدی و تولید عروسک با تیراژ بالا مجدداً به جست‌وجو پرداخته و با موسسه‌ی امید به زندگی جوانان قشم و همکاری مدیریت مجموعه سرکار خانم برمه طی جلساتی در خصوص تولید عروسک به نتایج رضایت‌بخشی رسیدیم و امیدواریم در آینده‌ای نزدیک تعداد بیشتری از عروسک‌ها توسط جمعیت بومی تولید شود.

لیست قطعات و الگوهای برش عروسک کرکس کوچک

عروسک کرکس کوچک تولیدشده توسط بومیان جزیره‌ی قشم

فعالیت‌های کارگروه آموزش و اطلاع‌رسانی پروژه کرکس کوچک

سارا امینی
کارشناس ارشد محیط زیست
مدیر کارگروه آموزش و
اطلاع‌رسانی پروژه‌ی حفاظت
مشارکتی از کرکس کوچک - قشم

هنرستان ام‌سلمه

مدرسه هاجر

دبستان آزادی ریگو

توان بالقوه‌ی بهره‌وری از حضور این پرنده‌ی در خطر انقراض جهانی بیش از پیش آشنا شوند. از جمله اهداف برگزاری این جلسات آموزشی و کارگاه‌های اطلاع‌رسانی، بالابردن میزان اطلاعات دانش‌آموزان و افزایش حساسیت آنان به اهمیت حفاظت از کرکس کوچک در جزیره قشم بود. این امر در کنار تبادل اطلاعات با بومیان، منجر به اجرایی شدن اهداف تعیین شده یعنی حفاظت و بهره‌وری بیشتر از حضور این گونه در جزیره قشم خواهد شد. دانش‌آموزان طی این دوره با بعضی از کلیدهای شناسایی پرنده‌گان آشنا شده و با آگاهی از ویژگی‌های ظاهری و رفتاری کرکس کوچک، قابلیت شناسایی سریع آن را پیدا کردند. علل انقراض آن را دریافتند و با تهدیدات و مشکلات این پرنده بیشتر آشنا شدند. آن‌ها درباره‌ی اهمیت حضور آن در جزیره به بحث و گفتگو نشستند و با امکان بهره‌برداری بیشتر از حضور آن آشنایی پیدا کردند. همچنین دانش‌آموزان با یادگیری مشارکتی و تعامل با یکدیگر در هنگام بازی کردن، مطالب آموزشی را نیز فراگرفتند. به بیان دقیق‌تر، هدف ما تمرین کارگاهی و فعالیت مشارکتی جهت ایجاد تعهد و مسئولیت‌پذیری در راستای حفاظت از کرکس کوچک بود که نتایج درخور توجهی نیز به دنبال داشت.

یقیناً ادامه‌ی روند آموزش و اطلاع‌رسانی در مراحل بعدی پروژه در کنار تشکیل باشگاه کرکس کوچک برای دانش‌آموزان قشم، نتایج ملموسی در حفاظت از این گونه خواهد داشت. جزیره‌ی قشم بدون شک یکی از برترین نقاط منطقه و شاید جهان برای مشاهده‌ی کرکس کوچک است و این گونه می‌تواند به عنوان جاذبه‌ی جدید گردشگری، سهم موثری در ترغیب گردشگران جهت بازدید از جزیره و قدرتمندتر نمودن صنعت گردشگری آن داشته باشد.

شروع آموزش و تغییر رفتار از سنین کودکی منجر به نهادینه‌شدن دغدغه‌مندی نسبت به محیط زیست در بزرگسالی خواهد شد.

آموزش یک دانش آموز (کودک) دوستدار محیط‌زیست در شرایطی که اکثریت انسان‌ها از اقدامات مخرب خود در قبال محیط زیستشان و کره‌ی زمین بی‌خبر هستند و در نجات آن غیرمسئولانه عمل می‌کنند، امری ضروری است. آموزش و توان‌افزایی پیوسته‌ی دانش‌آموزان، باعث تغییر رفتار و منجر به اقدامات "حفاظتی" آن‌ها خواهد شد و همچنین به محافظت از حیات روی زمین کمک خواهد کرد.

آمار و گزارشات علمی نشان می‌دهد جمعیت کرکس‌ها در جهان کاهش بی‌سابقه‌ای را تجربه می‌کند و با توجه به اهمیت این گروه از پرنده‌گان، موسسات و مراجع بزرگی در جهان در جهت بهبود وضعیت کنونی و حفاظت بیشتر از آن‌ها به فعالیت مشغولند.

با توجه به حضور کرکس کوچک به عنوان یک پرنده‌ی حفاظت شده‌ی جهانی و لزوم اطلاع‌رسانی و معرفی این گونه در جهت بهره‌برداری پایدار و حفاظت بهتر از آن در جزیره قشم، نیاز مبرمی به یک برنامه‌ی مناسب احساس می‌شود. در این راستا و با حمایت بی‌دریغ بومیان، کارگروه آموزش و اطلاع‌رسانی پروژه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک جزیره‌ی قشم، چندین کارگاه آموزشی و اطلاع‌رسانی برای دانش‌آموزان و آموزگاران برگزار کرد. این کارگاه‌ها طی چند مرحله در مدارس چهار روستای نخل گل، طبل، ریگو، باسعیدو و دو هنرستان دیگر در جزیره‌ی قشم برگزار شد. هدف این بود که با توان‌افزایی و تبادل دانش در میان دانش‌آموزان، معلمان و اهالی مناطق هدف، با اهمیت حضور گونه‌ی کرکس کوچک و همچنین

آیدا کریمی
کارشناس ارشد زیست‌شناسی
مدیر کارگروه ارزیابی و پایش پروژه

ثبت نقاد در وب‌اپلیکیشن پروژ دس دفاعت مشارکتی از کرکس کوچک-قشم

شاید بتوان ویژگی امکان استفاده طولانی‌مدت و به‌روز از اطلاعات مرکز داده‌های این پروژه را از مهم‌ترین مزایای این فعالیت دانست. تصور کنید سه سال بعد که از اتمام پروژه کنونی چند سالی می‌گذرد و اطلاعات بیشتری در پایگاه داده‌ها توسط علاقمندان وارد شده است، ما می‌توانیم اطلاعات به‌دست‌آمده را بدون صرف هزینه‌ای هنگفت مجدداً ارزیابی کنیم و شاید خروجی متفاوتی نسبت به وضعیت حاضر به‌دست آوریم که به‌احتی می‌تواند برنامه‌ی حفاظت از این گونه را در جزیره‌ی قشم به‌روزرسانی و اصلاح نماید. این بخش از پروژه، همان چیزی است که علی‌رغم نگرانی‌ها و دغدغه‌های متعدد، ما را به ادامه‌ی فعالیت دلگرم می‌کند. شکی نیست که این فعالیت تنها شروعی در مسیر حفاظت از کرکس کوچک است و امید به یک مشارکت گسترده و روزافزون، انرژی ما را برای تلاش دو چندان می‌کند.

می‌دهد که خبر خوبی برای پروژه است. همچنین تایید حداقل دو لانه‌ی فعال در جزیره، خود یکی دیگر از خبرهای داغ پروژه است که شادی را برای تیم فعال به ارمغان آورده است. تلاش بعدی ما تشویق بیش‌تر علاقمندان به ثبت نقاط حضور کرکس کوچک و در ادامه، بررسی نقاط حضور و استفاده از نتایج به‌دست آمده برای ایجاد برنامه‌ی مشارکتی برای حفاظت از کرکس کوچک در جزیره‌ی قشم خواهد بود.

تاکنون مشاهدات ما سه تهدید اصلی مسمومیت، سگ‌های بدون‌صاحب و برق‌گرفتگی را مهم‌ترین تهدیدات کرکس کوچک در قشم نشان می‌دهد؛ هرچند مواردی مثل تخریب زیستگاه و مزاحمت‌های انسانی را نیز می‌توانیم به عنوان تهدیدات بالقوه به‌طور همیشگی مد نظر داشته باشیم، اما یقیناً سه تهدید اول در زمان کنونی از اهمیت بالاتری برخوردار هستند.

طراحی و راه‌اندازی وب‌اپلیکیشن ثبت اطلاعات، گام بلند و البته پرمخاطره‌ای در این جهت بوده است. هرچند در طی مسیر به‌واسطه‌ی شرایط کشور، دغدغه‌ها و مشکلات عدیده‌ای را پشت سر گذاشتیم؛ اما با پشتکار تیم اجرایی، هرچند با زحمت و صرف وقت فراوان، به نتایج بسیار خوبی دست یافته‌ایم.

بخش بزرگی از انرژی کارگروه پایش و ارزیابی در فاز دوم به اصلاح ساختار ثبت مشاهدات و همچنین اطمینان از صحت داده‌های وارد شده گذشت تا یقین داشته باشیم وب‌اپلیکیشن به‌خوبی کار می‌کند. تغییر در برخی بخش‌های پرسش‌نامه، برطرف کردن مشکلات مخفی نرم‌افزاری و تدقیق بیش‌تر مکان‌یابی وب‌اپلیکیشن تنها بخشی از این تلاش بوده است.

بررسی‌های اولیه، انطباق نسبی لکه‌های انتخابی در فاز اول را با نقاط داغ حضور کرکس کوچک در جزیره نشان

بدون‌شک امروزه استفاده از روش‌های نوین در حفاظت از حیات‌وحش نقش عمده‌ای در فعالیت‌های محیط زیستی و یا زیست‌شناسی ایفا می‌کند. بخشی از هدف این پروژه نیز در همین راستا و همچنین به‌کار بردن روش‌های نوین در گردآوری اطلاعات بوده است. از طرفی پروژه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره‌ی قشم بر پایه‌ی گردآوری دانش شهروندی ایجاد شده است. به عبارت دیگر در تلاشیم با استفاده از دانش شهروندی و گردآوری اطلاعات بومیان، گردشگران و علاقمندان و به‌کمک روش‌های به‌روز جهان، داده‌هایی را جمع‌آوری کنیم که از جهتی پویا و به‌روز باشند و از سوی دیگر نشانگر وضعیت واقعی گونه‌ی موردنظر در جزیره‌ی قشم باشد. به‌طور خلاصه‌تر به روش و یا ابزاری نیازمند هستیم تا بیش از چند پرسشنامه و یا مشاهده‌ی ایستا، با اطلاعات پویا و قابل به‌روزرسانی همیشگی روبرو باشیم.

یکی از دو جوجه‌ی حاضر در لانه‌ی مرکزی جزیره

نمای کلی از مشاهدات کرکس کوچک در جزیره قشم (بسیاری از نقاط به علت نزدیکی محل ثبت در این تصویر به‌صورت یک نقطه نشان داده شده است)

تغذیه‌ی کرکس کوچک از باقی مانده‌ی لاشه‌های رهاشده در زباله (عکس: آیدا کریمی- زمستان ۱۴۰۱- جزیره قشم)

تأثیر مخرب سگ‌های بدون‌صاحب بر امنیت و سلامت عمومی

تأثیر مخرب ادرار و مدفوع سگ بر ذخایر طبیعی تا چه حد است؟

بررسی تأثیر مستقیم کاهش جمعیت کرکس‌ها بر سلامت انسان‌ها در هند

تأثیر سگ‌های بدون‌صاحب بر کرکس‌ها، تهدیدی برای تعادل اکوسیستم

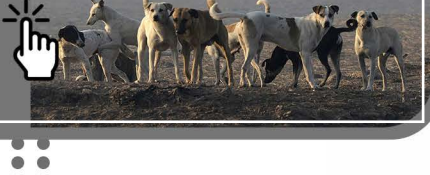
تأثیرات اجتماعی ناشی از حضور سگ‌های بدون‌صاحب

سگ‌های ولگرد و بدون‌صاحب، بلاي جان طبیعت و کرکس‌ها

سگ‌های ولگرد

برخی آسیب‌های اقتصادی و زیست‌محیطی سگ‌های بدون‌صاحب

سگ‌های بدون‌صاحب و کرکس‌ها

علیرضا هاشمی

مدیر پروژه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس‌کوچک-قشم

پسماند مورد تغذیه‌ی کرکس‌ها در این مراکز بسیار بسیار بالاست. از طرف دیگر عدم مدیریت صحیح متولیان جامعه‌ی انسانی و محیط‌زیست کشور در مورد کنترل و جمع‌آوری سگ‌های بدون‌صاحب حاضر در محیط‌های شهری و طبیعی باعث شده است بحث‌های شدید و اختلاف‌نظرهای عمیق بین مردم، علاقمندان و منتقدین ایجاد شود. آنچه لازم است یادآور شویم این است که ذکر تهدید سگ‌های بدون‌صاحب برای کرکس‌ها و دیگر گونه‌های حیات‌وحش و حتی انسان به معنی تایید روش‌های غیراخلاقی در جمع‌آوری و یا کنترل جمعیت آن‌ها نیست. اما آنچه اهمیت دارد لزوم تاکید بر الزام حذف قاطع سگ‌ها از طبیعت و توقف هرچه سریع‌تر فاجعه‌ای است که هر لحظه به‌صورت تصاعدی شتاب می‌گیرد و می‌رود تا بخش بزرگی از حیات‌وحش ارزشمند و اکوسیستم‌های بی‌نظیر کشورمان را نابود سازد. مشاهدات ما طی پروژه‌ی حفاظت از کرکس‌ها در جزیره‌ی قشم نشان می‌دهد حضور سگ‌های بدون‌صاحب در این جزیره، خارج از کنترل، بی‌ضابطه و بسیار خطرناک است. مکان‌های انباشت زباله نیاز به مدیریت جدی داشته و تفکیک زباله‌های خطرناک برای طبیعت و حیات‌وحش نیز از جمله دیگر معضلات موجود است. تماشای صحنه‌ی تغذیه‌ی سگ‌ها، کرکس‌ها، روباه‌ها و حتی گاو و گوسفند در کنار هم از زباله‌های رهاشده در طبیعت، زنگ خطری جدی برای همه‌زیست‌مندان این جزیره است که سلامت بومیان، گردشگران و ساکنین آن را به طور جدی تهدید می‌کند.

بدون‌شک یکی از مهم‌ترین تهدیدات کرکس‌ها در ایران سگ‌های رهاشده در طبیعت هستند. هر متخصص و یا فرد علاقمند به طبیعت و حیات‌وحش می‌داند که سگ، به معنی حیوانی که طی قرن‌ها به جاندارانی رام‌شده توسط انسان تبدیل شده است، در طبیعت جایگاهی ندارد و بهتر است بگوییم چنین گونه‌ای در لیست جانداران وحشی جای ندارد. اما در برخی کشورها و به‌خصوص کشورهای درحال توسعه همچون ایران، حضور سگ‌ها آن هم به تعداد زیاد در محیط طبیعی امری ناخواسته اما موجود است. از طرفی، تهدید سگ‌های بدون‌صاحب، رهاشده و یا ولگرد تنها به کرکس‌ها محدود نشده و بخش وسیعی از جانداران و حتی انسان را در برمی‌گیرد. بنابراین وقتی صحبت از معضل سگ‌های بدون‌صاحب می‌شود باید برای ما یادآور یک مشکل بزرگ و فراگیر باشد تا تهدیدی برای یک یا چند گونه‌ی خاص.

در مورد کرکس‌ها، رقابت غذایی و برهم‌خوردن آرامش از مهم‌ترین مشکلات ایجاد شده توسط سگ‌ها هستند. حضور سگ در اکوسیستم‌های طبیعی از طرفی با تغذیه از لاشه‌ها و جانداران ضعیف و در دسترس، فرصت تغذیه‌ی طبیعی کرکس‌ها را می‌گیرد و از طرفی دیگر با کاهش طعمه، کرکس‌ها را به تغذیه‌ی بیشتر از پسماند موجود در مراکز تجمع زباله سوق می‌دهد. مکان‌های انباشت زباله در کشورمان نیز خود معضل بزرگتری هستند چرا که از فلزات سنگین تا داروها و مواد شیمیایی، باتری‌ها و ضایعات صنعتی و کشاورزی و ... همه در این مراکز بر روی هم تلنبار شده‌اند و احتمال آلودگی خطرناک

عکس: علیرضا هاشمی - جزیره‌ی قشم

نصب بیلبورد اطلاع‌رسانی پروژه حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره قشم

نصب بیلبورد اطلاع‌رسانی پروژه حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره قشم، گامی موثر در معرفی این گونه به عنوان نماد پرندگان این جزیره. با تشکر از مدیریت محیط‌زیست سازمان منطقه‌ی آزاد قشم و همی همکاران و دست‌اندرکاران مربوطه.

کرکس کوچک، نماد پرنندگان جزیره قشم شد

ارزشمند، به دستورالعملی پایدار برای حفاظت از این پرنده در این جزیره دست یابد. وی ادامه داد: انجمن پرندشناسی طرلان به عنوان یکی از محدود موسسات غیردولتی فعال در زمینه پرنندگان در ایران، مجری ایجاد و اجرای این طرح در جزیره قشم است و تلاش می‌کند با همراهی حامیان و نیم‌نگاهی به تجارب گذشته، افق روشنی برای این فعالیت در نگین خلیج فارس رقم بزند. عضو رسمی کارگروه تخصصی کرکس‌ها در اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت (Vulture Specialist Group) با بیان این‌که نقش مهم کرکس‌ها در جهان به عنوان رفتگران طبیعت هر روز بیش از پیش برای متخصصان آشکار می‌شود، توضیح داد: کرکس کوچک یکی از زیست‌مندان ارزشمند و حفاظت‌شده‌ی جهانی است که برنامه‌های گسترده‌ای برای حفاظت و احیای جمعیت آن در حال اجراست.

قشم - ایرنا - عضو رسمی کارگروه تخصصی کرکس‌ها در اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت گفت: با حمایت‌های بی‌نظیر محیط‌زیست سازمان منطقه‌ی آزاد قشم و با هدف بهره‌برداری و حفاظت پایدار از زیست‌مندان ارزشمند و حفاظت شده‌ی جهانی، کرکس کوچک به عنوان نماد پرنندگان سرزمین آب و آفتاب برگزیده شده است. علیرضا هاشمی روز پنجشنبه در گفت‌وگو با خبرنگار ایرنا در پاسخ به این سوال که برنامه‌ی حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره قشم چیست، افزود: این طرح با حمایت‌های دفتر کمک‌های کوچک محیط‌زیستی سازمان ملل متحد در ایران و مدیریت محیط‌زیست سازمان منطقه‌ی آزاد قشم نزدیک به یکسال است که فعالیت خود را در سرزمین آب و آفتاب آغاز کرده و در تلاش است ضمن اطلاع‌رسانی در مورد اهمیت این گونه‌ی

کرکس کوچک روی پیراهن بازیکنان تیم بسکتبال نوجوانان استقلال قشم

با همکاری و دلسوزی جناب آقای صغیر قشمی مربی و پیشکسوت باشگاه بسکتبال استقلال، لوگوی کرکس کوچک روی پیراهن تیم بسکتبال نوجوانان قشم نقش بست و در طول مسابقات موجب کنجکاوای حاضران و ترویج اهمیت کرکس کوچک بود.

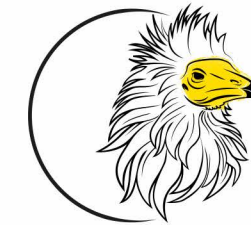

جلسه‌ی مشترک با جناب آقای صغیر مدیریتی باشگاه بسکتبال استقلال قشم و جناب آقای داخه مدیریتی محترم محیط زیست سازمان منطقه‌ی آزاد قشم

عروسک کرکس کوچک آماده‌ی عرضه به علاقمندان

در راستای حفاظت مشارکتی از کرکس کوچک در جزیره قشم، عروسک این پرنده توسط کارگروه صنایع دستی پروژه، طراحی و با همکاری بومیان جزیره به مرحله‌ی تولید رسیده است. امید می‌رود تولید و فروش این عروسک با ایجاد گردش مالی هرچند اندک برای بومیان، در کنار دیگر فعالیت‌های پروژه به حفاظت مردمی از این گونه‌ی ارزشمند در جزیره قشم کمک کند. نحوه‌ی سفارش این عروسک از طریق صفحه‌ی اینستاگرام و سایت کارگروه حفاظت از کرکسها - ایران به‌زودی اعلام خواهد شد.

حفاظت مشارکتی از
کرکس کوچک
جزیره قشم
www.vultures.ir

دانشنامه

موسسه طرلان تیزپرواز ایرانیان
خبرنامه کارگروه حفاظت از کرکس‌ها

پاییز ۱۴۰۲

شماره دوم

پروژه ایجاد و اجرای برنامه مدیریت مشارکتی
حفاظت گونه کرکس کوچک در جزیره قشم با
تکیه بر رونق گردشگری آسیب دیده از کرونا
SGP/IRA/CCA-GSI-COVID/2022/08(297)

حامی مالی پروژه:

برنامه کمک‌های کوچک تسهیلات محیط زیست
جهانی برنامه توسعه ملل متحد در ایران

سایر حامیان:

سازمان منطقه آزاد قشم

مجری پروژه:

موسسه طرلان تیزپرواز ایرانیان

گرافیک: یاشار شبستری

همکاران این شماره:

سارا امینی، مونا احدیان، آیدا کریمی

علیرضا هاشمی، یاشار شبستری

عکس روی جلد: علیرضا هاشمی

عضویت در خبرنامه

www.vultures.ir

عکس: علیرضا هاشمی - جزیره قشم

based on a decision of
the German Bundestag

